

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СУДОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Слинько Дмитро Вікторович,
професор кафедри теорії та історії держави і права
факультету № 1

Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
dimasdv1974@gmail.com

Каленіченко Лідія Іванівна,
інспектор відділу запобігання корупції
ГУНП в Харківській області,
доктор юридичних наук, професор
kalenichenkolida@gmail.com

Юридичний механізм захисту прав людини – це можливість здійснення громадянами певних вчинків щодо захисту власних прав та свобод.

Слід наголосити, що у більшості демократичних держав основними механізмами захисту прав людини є суд (США, Канада), конституційна скарга (ФРН, Австрія, Іспанія), омбудсман (Швеція, Норвегія, Фінляндія) тощо [1]. Основною ефективною формою захисту прав і свобод є судовий захист. На думку Т. І. Француз, поняттям "захист" охоплюється не лише убезпечення прав людини від посягань з боку тих чи інших фізичних осіб, а й з боку державної влади [2, с. 181]. Функціонування механізму захисту прав і свобод людини в Україні передбачає, що безумовному судовому оскарженню в судах загальної юрисдикції підлягають колегіальні та одноособові дії (бездіяльність) та рішення органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових осіб, в результаті яких порушені права і свободи громадянина чи створені перешкоди для їх реалізації. При цьому, як зазначається у ст. 16 Закону України «Про звернення громадян», скарга на дії чи рішення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, засобів масової інформації, посадової особи подається у порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі, але це не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства. У разі ж відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скаргою рішенням, йому гарантується право безпосереднього звернення до суду [3]. Крім того, потреба у судовому захисті закономірно впливає з ускладнення характеру структури економічних відносин, зростанні конфліктності і соціальних протиріч у суспільному житті.

Право громадян на судовий захист закріплено у статті 10 Загальної декларації права людини [4], згідно якої воно знайшло своє відображення у частині першій статті 55 Конституції України [5]. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. Відповідно до статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються [5].

Вступ України до Ради Європи, з одного боку, став суттєвим кроком нашої держави в процесі європейської інтеграції, а з другого - засвідчив прийняття Україною на себе цілої низки міжнародно-правових зобов'язань, насамперед, щодо поваги та захисту прав людини [1]. Основу механізму забезпечення прав і свобод людини і громадянина становлять правові принципи, норми (юридичні гарантії) значне місце серед яких посідають міжнародно-правові гарантії. Вони встановлені в чинних міжнародних договорах, обов'язкових для України. У свою чергу, вони є матеріальними (скажімо, можливість звернення до Європейського Суду з прав людини, встановлена Конвенцією про захист прав і основних свобод людини),

процесуальними (наприклад, доступний для кожного порядок такого звернення), організаційними (система і організація діяльності Європейського Суду з прав людини).

З огляду на зазначене, доцільно розглянути місце рішень Європейського Суду з прав людини у національній правовій системі України та у його значення у судовій практиці. З одного боку, у зв'язку з тим що Україна належить до романо-германської правової системи судові рішення (судовий прецедент) не є обов'язковим джерелом права в її системі національного права. Однак, з іншого боку, оскільки Україна приєдналася до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, у нашій країні визнано обов'язковість юрисдикції Європейського суду з прав людини щодо застосування цієї Конвенції. Тобто рішення Європейського суду з прав людини, згідно з положеннями Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від [6], є обов'язковими для вирішення аналогічних справ, а отже, є окремим самостійним джерелом права національної правової системи.

Адаптація національного законодавства до законодавства Європейського Союзу – це процес приведення законів і підзаконних нормативно-правових актів у відповідність до нормативно-правових актів Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу та національного права відбувається на основі двох підходів. Перший підхід репрезентується як пріоритет норм права Європейського Союзу, що, як правило, закріплюється в конституціях держав-учасників. Сутність другого підходу полягає у прямій дії норм права Європейського Союзу на території держав-учасників. У доктрині права існують такі концепції співвідношення міжнародного й національного права: а) концепція верховенства (примату) міжнародного права; б) концепція верховенства (примату) національного права; в) дуалістична концепція. Стаття X Декларації про державний суверенітет України визнає пріоритет загальнозвизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права. Тобто в законодавстві України закріплено примат міжнародного права. Приєднання України до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод вплинуло на систему джерел права. Рішення Європейського Суду з прав людини, згідно з положеннями Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [6], є обов'язковими для вирішення аналогічних справ, а отже, є окремим самостійним джерелом права національної правової системи і таким чином відіграє значну роль у діяльності українських судів.

Значення рішень Європейського суду полягає в тому, що вони змушують по-іншому подивитися на ефективність існуючих у державі правозахисних механізмів, організацію судової влади, а також вказують на прогалини у правовій системі держави, через які порушене право особи не знаходить належного захисту в рамках національного правосуддя [7].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакірова І. О. Державно-правовий механізм забезпечення конституційного права людини і громадянина на судовий захист та місце органів юстиції України у здійсненні правосуддя / Міністерство юстиції. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_9254 (дата звернення: 11.06.2022).

2. Француз Т. І. Роль і місце судової влади в процесі захисту прав людини і громадянина. *Держава і право: зб. наук. праць*. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. Вип. 9. С. 179–185.

3. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.06.2022).

4. Загальна декларація прав людини: від 10.12.1948 р. Дата оновлення: 10.12.1948 // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 11.06.2022).

5. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.06.2022).

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Tex> (дата звернення: 11.06.2022).

7. Хотинська-Нор О. З. Право на «суд, встановлений законом» як структурний елемент права на справедливий суд: український контекст. *Адвокат*. 2015. № 1. URL: <https://iadvocate.com.ua/pravo-na-sud-vstanovlenyj-zakonom-yak-strukturnyj-element-prava-na-spravedlyvyj-sud-ukrayinskyj-kontekst/> (дата звернення: 11.06.2022).

УДК 32.019.51:323.28:323.2(477)(045)

THE PHENOMENON OF INFORMATION TERRORISM AS ONE OF THE THREATS TO THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

Sopilko Iryna Mykolayivna,

Dean of the Faculty of Law
of the National Aviation University,
Doctor of Law, Professor,
sopilko_i@ukr.net

Lykhova Sofiia Yakivna,

Head of the Department of Criminal Law and Procedure,
Faculty of Law,
National Aviation University,
Doctor of Law, Professor,
k_kpipp@ukr.net

The rapid development of information technology, the scale of global telecommunications networks and the process of building an information society have led to new threats in the information sphere, one of which is the use of emerging opportunities in terrorist activities that harm vital interests of people, society and the state. In such conditions, the level of threat of information terrorism in the information space is growing rapidly. It is indisputable that today the Internet has complicated the protection of information resources. Terrorist groups and individual terrorists around the world enjoy its features and benefits, trying to influence both domestic and foreign policy of states, using a variety of information technologies to achieve their criminal goals. The legal literature indicates that the availability of information technology significantly increases the risks of information terrorism, and the development of society's information infrastructure contributes to additional risks of information terrorism, which in today's globalization and internationalization world is extremely destructive. The problem of combating information terrorism requires an analysis of various crisis phenomena and the structure of terrorism itself as a phenomenon that has come a long way from suicide bombers to terrorist organizations that commit terrorist attacks that kill large numbers of people and use information to intimidate large numbers people. Therefore, the study of the phenomenon of information terrorism in the context of information security is an important issue of national security. Information terrorism gives rise to new phenomena that are being studied by modern scientists.

Law enforcement agencies, within their competence, are obliged to counter the threat of information terrorism. The main threats in the field of information terrorism are mainly foreign states, international terrorist and other criminal groups and organizations that take advantage of the underdevelopment and weakness of the relevant state structures. It is no coincidence, therefore, that modern information terrorism is characterized as a multitude of information wars and special operations involving national or transnational criminal structures and foreign intelligence services.

The legislation of Ukraine does not contain a definition of information terrorism. The Law of Ukraine «On Combating Terrorism» contains the concept of «technological terrorism», which does not coincide with the definition of «information terrorism», and the Law of Ukraine «On Basic